

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Signe Riisalo
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie: 09.02.2024 nr 1.2-2/12-1

Meie: 04.03.2024 nr 2.3-4/24/382-2

Arvamuse avaldamine eelnõule

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspeksioonile (AKI) arvamuse avaldamiseks lastekaitseseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Edastatud eelnõu osas on AKI-l järgmisel tähelepanekud, millega palume eelnõu menetlemisel arvestada.

1. Andmete edastamine varajast sekkumist vajava seisundi puhul

Eelnõu § 1 punktis 11 esitatud lastekaitse seaduse (LasteKS) § 27² muutmisega antakse alus KOV-ile välja selgitada lapse ja pere abivajadus omal algatusel, kui lapsel on TIS-i kantud andmed varajast sekkumist vajava seisundi kohta. Luuakse alus andmete automaatseks edastuseks rahvastikuregistri-järgse elukoha KOV-ile, et välja selgitada võimalik abivajadus ning pakkuda proaktiivselt tuge. Samas seletuskirjas räägitakse § 27² lg 3 kohta, et varajast sekkumist vajavate seisundite kohta andmete edastamine KOV-i töötajale toimub lapsevanema või eestkostja nõusolekul.

Sättest endast ega seletuskirjas toodud skeemist (Joonis 1. Andmevahetus) ei tulene aga, et KOV-il tekib juurdepääs andmetele (diagnoosile) lapsevanema või eestkostja nõusolekul. Vastupidi, andmevahetuse skeemist tulenevalt KOV saab info STAR-i töölauale, kui TIS-i sisestatakse diagnoos (automaatselt, mitte vanema või eestkostja nõusolekul). Ülaltoodust tulenevalt jääb arusaamatuks, kas TIS-i kantud andmed varajast sekkumist vajava seisundi kohta jõuavad KOV-i töötajani siiski automaatselt või lapsevanema või eestkostja nõusolekul. Kui seadusandja sooviks on andmete edastamine siduda nõusolekuga, peab see selgelt tulenema seadusest, mida hetkel ei ole. Arusaamatuks jääb ka see, kuidas, kellele ja millal (millises etapis) peab vanem või eestkostja nõusoleku andma.

Vanema või eestkostja nõusolek tuleb kõne alla alles LasteKS § 27² lg-s 4: kohaliku omavalitsuse üksus edastab vanema või eestkostja nõusolekul käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud lapse kohta andmed Sotsiaalkindlustusametile puude raskusastme tuvastamiseks. Ehk nõusolekul toimub ainult andmete edastamine KOV-ilt SKA-le puude raskusastme tuvastamisel. LasteKS § 27² lg 4 osas jääb arusaamatuks, kas sisuliselt on tegemist puude raskusastme tuvastamise taotlemisega lapse esindaja asemel või piirduktakse KOV-il olemasolevate andmete edastamisega.

Nõusolek andmete edastamiseks ja taotlemine on oma sisult kaks erinevat õigustoimingut.

Andmete edastamine ainuüksi (ilma tahteavalduse ehk taotluseta) ei saa algatada puude raskusastme tuvastamise protseduuri, kuna puude raskusastme tuvastamise menetlus algatatakse taotluse alusel (vt puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2² lg 1). Nimetatud sätte kohaselt aga tuleb välja, et andmete edastamisega algabki menetlus. Seletuskirja kohaselt sätestatakse selle sättega KOV-i võimalus edastada lapsevanema või eestkostja nõusolekul andmetöötluse teel automaatne taotlus SKA-le puude raskusastme tuvastamiseks lapse puhul, kel on varajast sekkumist vajav seisund. Ehk seletuskirja põhjal võib siiski järeldada, et seadusandja sooviks oli võimaldada KOV-il esitada ise taotlus.

Küsitavaks jääb ka see, kuidas juhul, kui KOV ise esitab SKA-le taotluse, toimub selliste andmete edastamine, mille töötlemine on vajalik SKA-le puude raskusastme kohta otsuse vastuvõtmiseks, kuid millised KOV-il puuduvad (KOV-il on seoses varajast sekkumist vajavate seisunditega õigus töödelda ainult § 27² lg-s 3 loetletud andmed), nt terviseandmed ([puude raskusastme tuvastamise taotluse](#) II osa).

LasteKS § 27¹ lg 1 planeeritava sõnastuse kohaselt teavitatakse abivajavast lapsest § 27 kohaselt, edastades *vajalikus ulatuses* teadaolevad andmed. Selgitame, et isikuandmete töötlemise üldpõhimõtete (isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikkel 5), eelkõige eesmärgipärasusega ei ole kooskõlas sellise määratlemata õigusmõiste nagu „vajalikus ulatuses“ kasutamine. Küsimuse seaduse tasandil reguleerimisega peaks juba seadusandja poolt saama vastatud küsimus, millised on taotletava eesmägi suhtes vajalikud andmed, mida edastada võib. Selle küsimuse vastuseta jätmine tekitab suure tõenäosusega olukorra, kus andmete edastajad (kes viitad sätte kontekstis pole ka erialaspetsialistid) hindavad küsimust liialt subjektiivselt, ilma erialaste teadmisteta ning edastavad põhjendamatult suure andmekoosseisu.

Sama sätte lõige 2 lubab abivajavast lapsest teatanud isikule anda teavet juhtumimenetluse alustamise ja menetlustoimingute kohta, kui see on vajalik lapse heaolu toetamiseks. Siinkohal on sõna „teave“ liiga üldine ja jätab liiga laia kaalutlusruumi kellele ja mida juhtumi kohta edastada. Sätet tuleks seega täpsustada ja anda indikatsioon, mis ulatuses teabe andmine lubatud on.

2. Terviseandmete töötlemise eesmärk

Eelnõu § 34² reguleerib, kelle ja mis andmeid lapse abivajaduse hindamiseks töödeldakse. Sätetest jääb mulje, et iga abivajava lapse teate saamine käivitab kogu lõigetes 2-4 toodud andmekoosseisu kogumise. Iga juhtumi puhul, eriti kui abivajadus ei ole üldse selge, ei pruugi olla vajalik ega proportsionaalne kogu andmekoosseisu koguma asuda. Lisaks jääb selgusetuks, millist ringi mõeldakse lapse perekonna all (kas ka vanavanemaid, täiskasvanud õde-vendi, tädi ja onu jms). Kuivõrd perekonna kohta kogutavate andmete hulk on suur ja tundlik, tuleb kindlasti täpsustada, keda lapse perekonna all mõeldakse.

Täpsustamist vajab § 34² lg 3 punkti 3 sõnastus „lapsevanema seisund“ – mida selle all mõeldakse.

Eelnõu §-s 34³ ettenähtud õigus saada tervishoiuteenuseosutajalt teavet lapse, lapsevanema, perekonna ja leibkonna liikme terviseandmete saamiseks on sõnastatud taaskord liiga üldiselt. Kuivõrd terviseandmed on väga tundlikud ja tervishoiutöötajatel on saladuse hoidmise kohustus, tuleks selleks, et vältida mh ka inimeste hirmu arstile pöördumiseks, siiski täpsustada, millistel juhtumitel on terviseandmete küsimine põhjendatud (eelkõige muude kui lapse ja lapsevanema puhul). Tuleb arvestada, et tervishoiuteenuse osutajal ei ole võimalik objektiivselt kontrollida, kas andmeid küsitakse lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi

osutamiseks, seega jääb liiga suur vastutus ja enesejärelvalve kohaliku omavalitsuse lastekaitsespetsialistile.

Lisaks tuleks vähemalt seletuskirja tasemel, kuid parem kui rakendusakti tasandil indikeerida, millisel vormil, mis kanaleid pidi lastekaitsespetsialist ja tervishoiuteenuse osutaja andmeid vahetavad.

3. Lasteabitelefoni kõnede salvestamine

Eelnõu § 34⁴ lg 1 kohaselt lasteabitelefonile tehtud kõned salvestatakse lapse abivajaduse väljaselgitamiseks ja abi paremaks osutamiseks, salvestise kasutamiseks tõendina süüteo menetluses ja nõustamise kvaliteedi tagamiseks. Samas lasteabitelefonile helistajale lubatakse anonüümsust¹. Ka LasteKS § 27 lg 5 teise lause kohaselt abivajavast lapsest teavitaval isikul on enda või oma perekonna kaitseks õigus jätta teavitamisel enda kohta andmed avaldamata. Samas telefonikõne salvestisele jääv inimese hääl on isikuanne, ka siis, kui inimene kõnes oma nime või muid täpsemaid andmeid ei maini. Hääle alusel on isik identifitseeritav sarnaselt sõrmejäljele. Seega pole küsimus mitte niivõrd selles, milliseid andmeid isik helistades avaldab, kui isiku hääles kui sellises, mis on samuti isikuanne. Järelikult telefonikõnede salvestamise korral anonüümsusele viitamine on eksitav, kuna anonüümsuse tagamine ei ole sellisel juhul võimalik. Tuleks kaaluda ka alternatiivseid võimalusi sama eesmärgi saavutamiseks, nt kõnede automaatset transkriptsiooni – nii ei salvestu helistaja hääl.

Eelnõu § 34⁴ lg 2 kohaselt säilitatakse telefonikõnede salvestised kuus kuud. Seletuskirjas ei ole toodud säilitustähtaja põhjendust. Andmetöötleja peab suutma eluliselt põhjendada salvestamise vajadust/eesmärki; kinnitust peab leidma, et eesmärki pole võimalik saavutada andmesubjekti vähem riivaval moel ning tegelikult alles seejärel tuleb otsustada, kas kõnesid üldse salvestada ja kui kaua neid säilitada. Kuna säilitustähtaja pikkus ei ole seletuskirjas analüüsitud, ei ole AKI-l võimalust võtta seisukohta niivõrd pikka säilitustähtaja põhjendatuse osas. Mida pikemalt telefonivestluse salvestusi säilitatakse, seda suurem riive on isiku põhiõigustele ja -vabadustele. Salvestiste säilitamine nõ „igaks-juhuks“ ei ole kooskõlas IKÜM säilitamise piirangu põhimõttega. AKI soovib täiendada seletuskiri kõnede säilitamise tähtaja põhjendusega ning vajadusel korrigeerida seaduses kehtestava tähtaja pikkust.

Ka sotsiaalhoolekande seaduse paragrahvi 145¹ lõiget 3³ planeeritakse sõnastada selliselt, et isikuandmeid säilitatakse sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris kuni lapse täisealiseks saamiseni. Võib küll eeldada, et taoline säilitustähtaeg on valitud seoses tsiviilõigusliku õigusvõime vanusemääraga, kuid seletuskiri sellele vastust ei anna. Üks isikuandmete töötlemise üldpõhimõte on ka minimaalsuse põhimõte (IKÜM art 5), mis nõuab, et seletuskirjas poleks üksnes konstateeritud, mis on säilitustähtaeg, vaid esitatud põhjendus, miks nii pikk tähtaeg on vältimatult vajalik ning miks see ei saa mingil juhul olla lühem.

4. Psühhiaatrilise abi seadus

Eelnõuga muudetakse psühhiaatrilise abi seaduse § 5 lõiget 2, mh: „Teabe edastamine lapse, lapsevanema ja last kasvatava isiku kohta on lubatud ka kohaliku omavalitsuse üksusele ja Sotsiaalkindlustusametile lastekaitseseaduses sätestatud ulatuses lapse abivajaduse hindamiseks ja sobiva abi osutamiseks.“ Taaskord on eesmärk, millega lubatakse väga

---

¹ Vt veebilehel [Lasteabi](#) avaldatud infot (viimati vaadatud 27.02.2024).

tundliku andmestiku andmine, liiga üldine. Sätestada tuleks lisakriteeriumid, millega hinnata, kas nii tundlike andmete saamine on põhjendatud või mitte.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Pille Lehis
peadirektori ülesannetes

Irina Meldjuk
irina.meldjuk@aki.ee
+372 6274108